

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Ұлттық құндылықтар негізінде мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу

ЖАРИЯЛАНДЫ
17.03.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/176881/>**Курманова Гулназ Турегалиевна****Лауазымы: тәрбиеші****Ақтөбе облысы, Шалқар ауданы****Ст Копмола 36—бастауыш мектеп**

Кіріспе: Ұлттық құндылықтар – ұлттың болмысын айқындайтын, ғасырлар бойы қалыптасқан мәдениет, салт-дәстүр, рухани байлық пен тарихи тәжірибе. Олар әр ұлттың өзіндік ерекшелігін, дүниетанымын бейнелейтін, болашақ ұрпаққа тәлім-тәрбие берудің іргетасы болып табылады. Мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеуде ұлттық құндылықтар арқылы олардың бойына адамгершілік қасиеттерді, рухани және мәдени байлықтарды сіңіру – баланың толыққанды, саналы тұлға болып қалыптасуының маңызды негізі.

Ұлттық құндылықтардың тәрбиедегі орны мен маңызы

Мектеп жасына дейінгі балалардың алғашқы әлеуметтік дағдылары мен мінез-құлық нормалары отбасында және балабақшада қалыптасады. Бұл кезеңде бала айналасындағы әлемді танып, өз мінез-құлқын және қарым-қатынас үлгілерін үйренеді. Ұлттық құндылықтарды осы сатыда балаға сіңіру оның болашақ тұлға болып қалыптасуында шешуші рөл атқарады. Ата-бабаларымыздан мұра болып қалған әдет-ғұрыптар, салт-дәстүрлер, халықтық тәрбие үлгілері бала санасына жақын әрі оңай қабылданады. Олар балаларды тәрбиелеуде бірнеше маңызды

функцияларды орындайды:

Рухани және адамгершілік тәрбие. Ұлттық құндылықтар арқылы балалардың бойында ізгілік, әділдік, мейірімділік сияқты қасиеттер қалыптасады. Бұл құндылықтар балаларға үлкенді сыйлау, кішілерге қамқорлық жасау, табиғатқа және қоршаған ортаға құрметпен қарау секілді адамгершілік дағдыларды үйретеді.

Туған жерге деген сүйіспеншілік пен патриоттық сезім. Ұлттық дәстүрлер арқылы балалар өз елінің тарихы мен мәдениетін танып, Отанға деген сүйіспеншілік сезімін қалыптастырады. Ұлттың батырлары, елінің тарихы туралы әңгімелер балалардың елін қорғауға, Отанға адал қызмет етуге деген ынтасын арттырады.

Әлеуметтік және эмоционалдық дағдыларды дамыту. Ұлттық ойындар, дәстүрлер мен ән-жырлар балалардың бір-бірімен қарым-қатынас жасау, достық қарым-қатынасты нығайту, топпен жұмыс істей білу қабілеттерін дамытады. Олар балаларды шыдамдылыққа, ортақ мақсатқа жету үшін бірігіп әрекет етуге үйретеді.

Ұлттық құндылықтарды бала тәрбиесіне енгізу жолдары.

Мектеп жасына дейінгі балаларды ұлттық құндылықтар негізінде тәрбиелеу үшін тәрбиешілер мен ата-аналар түрлі әдістер мен тәсілдерді қолдануы қажет. Бұл үдерісте ең бастысы – баланың жас ерекшелігіне сәйкес келетін, қызықты әрі түсінікті әдістерді таңдау. Төменде ұлттық құндылықтарды бала тәрбиесіне енгізудің бірнеше тиімді жолдары берілген:

Әдеби шығармаларды пайдалану. Қазақтың халық ертегілері, мақал-мәтелдері мен батырлар жырлары балаларды адалдыққа, еңбекқорлыққа, батырлыққа және шыдамдылыққа тәрбиелейді. Халық шығармашылығы арқылы балаларға туған жерін сүйу, үлкендерді құрметтеу, табиғатқа қамқорлық көрсету сынды ұғымдар түсінікті әрі көрнекі түрде жеткізіледі. Әсіресе, ертегілердің тәрбиелік мәні зор, себебі олардың сюжеттері балаларды қызықтырып қана қоймай, оларға ізгілік пен адалдықтың үлгісін көрсетеді.

Ұлттық ойындар. Ойын – мектеп жасына дейінгі балалардың негізгі әрекет түрі. Қазақтың дәстүрлі ойындары балалардың дене шынықтыру, зейін, шыдамдылық, тапқырлық қабілеттерін дамытады. Мысалы, «Асық ату» ойыны балалардың көзмергендігін арттырып, дәлдікке, икемділікке баулиды. Ал «Тоғызқұмалақ» ойыны балалардың логикалық ойлау қабілетін дамытып, зейін қоюды үйретеді. Ұлттық ойындар арқылы балалар тек физикалық қабілеттерін жетілдіріп қана қоймай, ұлттық мәдениетпен де танысады.

Ұлттық салт-дәстүрлерді үйрету. Балабақшада немесе отбасында ұлттық салт-дәстүрлерді көрсетіп, балаларды оларға қатысты іс-шараларға қатыстыру арқылы ұлттық тәрбие беріледі. «Наурыз мейрамы», «Тұсаукесер», «Шілдеhana» сияқты ұлттық мейрамдарды өткізу балалардың ұлттық сана-сезімін оятып, салт-дәстүрлерді құрметтеуге тәрбиелейді. Балалар өздері де осы рәсімдерге қатысу арқылы ұлттық құндылықтарды меңгеріп, олардың маңызын түсінеді.

Музыкалық тәрбие. Қазақ халқының дәстүрлі музыкасы, күйлері, терме, әндері балаларға рухани тәрбие береді. Музыка арқылы балалардың эмоционалдық сезімдері дамып, ұлттық өнерге деген сүйіспеншілігі артады. Балабақшада балаларға домбыра, қобыз секілді ұлттық музыкалық аспаптарды таныстырып, олардың үнін тыңдату арқылы балалардың ұлттық музыкаға деген қызығушылығын арттыруға болады.

Шығармашылық іс-әрекеттер. Балаларға ұлттық нақыштағы қолөнер бұйымдарын жасау, ою-өрнек салу, ұлттық киім үлгілерін бейнелеу сияқты шығармашылық тапсырмалар беру арқылы олардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға және ұлттық өнерге баулуға болады. Бұл балалардың зейінін, қиялын және эстетикалық талғамын дамытады.

Ұлттық құндылықтарды меңгерудің болашаққа әсері

Мектеп жасына дейінгі балаларды ұлттық құндылықтар негізінде тәрбиелеу олардың болашақта өз елінің адал, патриот азаматы болып

қалыптасуына ықпал етеді. Ұлттық құндылықтарды терең меңгерген бала өз халқының тарихын, мәдениетін, салт-дәстүрін құрметтейтін, ұлттық мақтанышы бар тұлға болып өседі. Балаларға ұлттық құндылықтарды сіңіру – бұл тек салт-дәстүрлерді үйрету ғана емес, сонымен қатар олардың ішкі жан дүниесін байыту, рухани дамуын қамтамасыз ету. Осы арқылы балалар өздерінің жеке басының құндылығын, қоғамдағы орнын және елінің болашағына қосар үлесін сезінеді. Ұлттық құндылықтарды меңгерген бала өз еліне деген мақтаныш сезімімен өскенде, ол елдің дамуына белсене атсалысатын, қоғамның толыққанды мүшесі болып қалыптасады.

Қорытынды

Ұлттық құндылықтар негізінде мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу – бұл ұлт болашағының негізін қалау. Бала жасынан өз халқының мәдениетін, тарихын, тілін, салт-дәстүрін танып, оларды құрметтеп өссе, болашақта ол өзінің азаматтық міндетін саналы түрде түсінетін, елін сүйетін тұлға болып қалыптасады. Осыған байланысты балабақша тәрбиешілері мен ата-аналардың бірлескен жұмысы арқылы ұлттық құндылықтарды балаларға үйрету – маңызды әрі қажетті міндет.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. *Аманов Даурен. Ұлттық құндылықтар – ұлт қорғаны. 2020ж.*
2. *Абдыханова Ғ.Т. Филология. Ұлттық құндылықтар-бала тәрбиесінің қайнар көзі. 2019ж*
3. *Бисенбаева Ж.С. Мектепке дейінгі бала тәрбиесіне арналған ұлттық ойындар. 2014ж.*
4. *Интернет желісі.*